Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

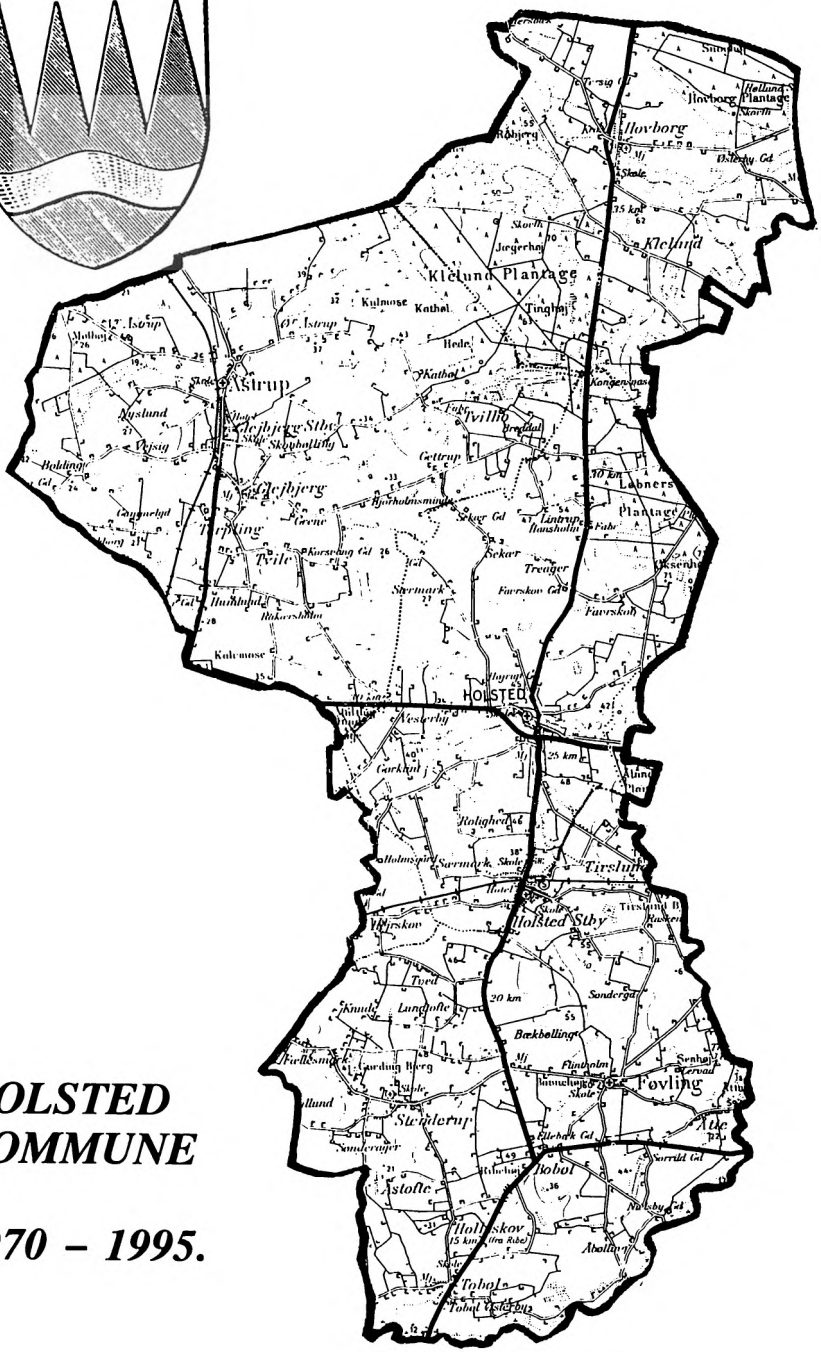

HOLSTED KOMMUNE

1970 – 1995.

HOLSTED KOMMUNE

1970 – 1995

Udgivet af Holsted kommune
i samarbejde med Lokalarkivet for Holsted kommune
1995

Forside: Kort over Holsted kommune med kommunevåben.
Kommunevåbenet blev taget i brug i 1974. De grønne spidser symboliserer de store nåletræsplantager, som er karakteristisk for kommunen, og ved deres antal de 4 gamle sognekommuner, som udgør den nuværende Holsted kommune. Strømmen står for kommunens vandløb fremfor alt Kongeåen, grænsen mellem Nørrejylland og Slesvig og fra 1864-1920 rigsgrænse.

Tryk: Morsø Folkeblad.

ISBN. 87-89481-08-9

Oplag: 3.200 stk.

Indhold

Forord 5
Kommunedannelse og kommunestyret i 1800-tallet 6
Kommuneadskiller v/Lokalarkivet 7
Kommunallovskommissionen, dens opgaver og forslag 8
Lange og mange fødselsveer 9
Koordination af de kommunale opgaver 14
Kommunesammenlægningen den 1/4 1970 16
Nye opgaver og god vilje 18
Overvejelser i Aastrup kommune om kommunesammenlægning 21
Arbejdet i den nye kommune 22
Den administrative udvikling efter 1970 24
Ved Holsted kommunes 25-års jubilæum 26
Holsted kommunes udvikling i perioden indtil 1995 27
Holsted kommune i fremtiden 29

Forord

Den 1. april 1995 er det 25 år siden, den nuværende Holsted Kommune blev dannet af Føvling, Åstrup, Holsted kommuner og Hovborgområdet af Lindknud Kommune.

I den anledning har byrådet i Holsted ønsket at udgive et lille jubilæumsskrift. Ønsket har ikke mindst sin begrundelse i, at vi derved får fastholdt en række øjenvidneskildringer omkring de overvejelser, der fandt sted i forbindelse med kommunalreformens vanskelige forhandlinger i vort område. Vi er jo så heldige, at en række personer, som deltog i de mest centrale forhandlinger, stadig har mulighed for at yde et bidrag til skriftet. På kommunens vegne vil jeg takke de pågældende for deres indlæg.

Jubilæumsskriftet bliver udsendt til alle husstande i Holsted Kommune, og jeg håber man vil læse skriftet med interesse.

Med venlig hilsen

Peter Sørensen

Kommunedannelse og kommunestyret i 1800-tallet

v/ Lokalarkivet

De spirer til "kommunalt" selvstyre, der fandtes i landsbyerne i oldtiden og den første del af middelalderen, blev kvalt under kongemagtens, adelens og kirkens knægtelse af bondestanden.

I Købstæderne udviklede sig derimod i kraft af deres privilegier i løbet af middelalderen et udbredt selvstyre, som dog i 1660 blev stærkt beskåret i forbindelse med enevældens indførelse, idet magten stort set blev overladt til den af kongen udpegede magistrat. I begyndelsen af 1700-tallet fik købstæderne dog lov eller pligt til at administrere fattig- og skolevæsenet.

De første skridt til kommunedannelsen på landet fik man i 1803 i forbindelse med reglementet for fattigvæsenet, hvorefter der i hvert pastorat ¾ det område der betjentes af samme præst – skulle oprettes en fattigkommission. I 1813, hvor loven om den danske folkeskole blev udstedt, blev administrationen af denne lagt i hænderne på en skolekommission, ligeledes een for hver pastorat. Disse kommissioner bestod af præsten som født formand samt et antal udpegede medlemmer, specielt de største jordbesiddere.

Udgifterne til fattig- og skolevæsenet og også til vejvæsenet, i hvis bestyrelse sognefogden sad, blev opkrævet ved grundejerne med 3 forskellige skatter. De 3 bestyrelser havde intet med hinanden at gøre udover et vist personsammenfald.

I 1841 blev fattig-, skole- og vejkommissionerne samlet under det nydannede sogneforstanderskab, eet for hver pastorat. Med oprettelse af sogneforstanderskaberne kom der for første gang folkevalgte repræsentanter i sognets styrelse, disse (4-9 medlemmer) blev valgt af de mandlige grundejere over 25 år, der havde over 1 tdr. hartkorn (svarende til 75-100 tdr. land) og af embedsmænd, der disponerede over samme areal. I den nuværende Holsted kommune var der ca. 180 vælgere ud af ca. 2.000 indbyggere, hvilket svarer til 9 % af befolkningen. I dag har 75 % af indbyggerne valgret. Valgene var offentlige og mundtlige og hver havde lige så mange stemmer, som der skulle vælges kandidater. Præsten var indtil 1855 automatisk medlem af sogneforstanderskabet og han var ofte formand for dette, en godsejer, som havde 32 tdr.hartkorn, var også automatisk medlem, men i den nuværende Holsted kommune, var der ingen godsejere med så meget hartkorn.

I Grundloven fra 1849 var der indført en løfteparagraf, hvori det hed "kommunernes ret til under statens tilsyn selvstændigt at styre deres anliggender, vil blive ordnet ved lov". Den første af disse love kom i 1855. I forbindelse med denne blev valgretten udvidet, dog tog man fortsat hensyn til, at den besiddende klasse skulle have større indflydelse, ingen var mere

fødte medlemmer af rådet, kvinder fik først valgret til sognerådet i 1908. En betingelse for valgret var endvidere, at man havde betalt skat, derfor så man, at alle borgere, selv med beskedne indtægter, blev pålignet et skattebeløb.

Kommuneadskillelser

v/ Lokalarkivet

De 3½ kommuner, der i 1970 indgik i den nye Holsted kommune, hørte oprindelig til 3 forskellige kommuner. Aastrup havde de første år kommunefællesskab med Starup, men allerede i 1868 blev de delt, nok fordi de ikke var geografisk forbundne. Hovborg og dermed Lindknud havde indtil 1909 kommunefællesskab med Brørup. Føvling og Holsted, som indtil 1896 var eet pastorat, var også een kommune, de blev delt den 1. april 1907. Grunden til disse kommunedelinger var bl.a., at befolkningstallet i de enkelte sogne voksede og at der i 1903 indførtes almindelig indkomstskat, der betød, at skattegrundlaget blev forbedret, hvorved de enkelte sogne blev så bæredygtige, at de selv kunne klare deres forpligtelser. For Føvling-Holsted kommunes vedkommende var det Føvling sogns beboere, der ønskede en adskillelse, dels var Holsted den fattigste del af kommunen, dels var der mange arbejdsfolk, som kunne risikere at give større sociale udgifter.

Allerede i forbindelse med kommuneadskillelsen mellem Føvling og Holsted, blev der fremsat forslag om dannelse af en selvstændig kommune omkring Holsted St. bestående af Holsted St. og Tirslund skolers distrikter. Det var kommunens folkevalgte kasserer og sognerådsmedlem N. K. Hansen, Holsted St., der udkastede denne tanke, han var i øvrigt modstander af kommuneadskillelsen, men skulle det være, skulle der oprettes en kommune omkring Stationsbyen. Han fremkom med beviser for, at skatteyderne ved Holsted St. ville slippe 1/3 billigere i skat end i den daværende Føvling-Holsted kommune. Forslaget vandt ikke gehør, men blev ikke glemt.

I forbindelse med forberedelserne til opførelse af Sct. Peders kirke, der skulle have sit eget distrikt bl. a. med områder fra Tirslund, blev ideen om en selvstændig kommune omkring Holsted St. pany aktuel. Samtidig var der uro om Tirslund skole, som havde børn fra både Føvling og Brørup kommuner. Brørup havde opsagt aftalen, fordi de ville bygge en skole i Præstkjær. Fra beboerne i Tirslund blev der fremsat ønske om at blive overflyttet til Stationen enten således, at Tirslund blev indlemmet i Holsted kommune eller, at der blev oprettet en ny kommune, der skulle omfatte det fremtidige kirkedistrikt samt dele af Brørup. Denne gang var det N. K. Hansens sviger-

søn, købmand K. B. Gravesen, der var foregangsmand, heller ikke denne gang blev forslaget til noget.

Efter II verdenskrig dukkede sagen pâny op, nu var det borgerforeningen, der var initiativtager. Denne gang kom man videre. Der blev indsendt andragende til amtet og ministeriet, holdt folkeafstemning både i den planlagte nye kommune og i de resterende dele af Føvling og Holsted. Kommunen skulle hedde Egeby for at undgå forveksling med Holsted. Af ansøgningen fremgår bl.a. det uheldige ved, at byen var delt mellem 2 kommuner. Det bevirkede bl.a., at man havde 2 skoler og at en række foreninger samt andre ting var delt sognevis til skade og fordyrelse for helheden. Afstemningen i den nye kommune viste et klart flertal – 92 til 94 % – for en adskillelse. I de resterende dele af Føvling og Holsted kommuner var der henholdsvis 14 og 57 % mod en deling. Afstemningen blev holdt den 3. decbr. 1946. Allerede den 21. jan. 1947 forelå Indenrigsministeriets afslag på ansøgningen begrundet med, at Ribe amtsråd ikke havde tiltrådt nyordningen med den fornødne majoritet. Flertallet i Holsted sogneråd havde allerede i august 1946 meddelt, at man ikke kunne anbefale forslaget, bl.a. fordi de mindre kommuner ikke ville være bæredygtige nok til at løse kommende opgaver.

Kommunallovskommissionen, dens opgaver og forslag

v/ Lokalarkivet

I 1958 nedsatte regeringen en kommunallovskommission, hvis opgave var at løse en række problemer i den kommunale struktur med henblik på at styrke det lokale selvstyre således, at kommunerne kunne blive i stand til at løse de opgaver, som ville blive pålagt dem i fremtiden f. eks. inden for byggelovgivningen, planlægning, kildeskat m.v. I kommissionen sad bl.a. formanden for de samvirkende sognerådsforeninger, Godtfred Knudsen, Holsted.

I 1961 havde kommissionen afsluttet et pilotprojekt i nogle repræsentative amter bl. a. i Ribe amt, i hvilken forbindelse der var foretaget forskellige undersøgelser. I den udsendte rapport var der fremsat forslag til de fremtidige kommunegrænser, herefter skulle henholdsvis Holsted og Føvling samt Lindknud og Brørup atter slås sammen. Aastrup skulle sammen med Faaborg og Starup danne een kommune. Man havde herved tilstræbt en kommunestørrelse på omkring 5.000 indbyggere.

Rapporten, der blev præsenteret for kommunerne på et møde i Ribe amts sognerådsforening, fik en meget blandet modtagelse, næsten alle kommuner

var af den opfattelse, at de var store nok til at løfte de forventede opgaver. En sammenlægning ville blot betyde større udgifter især til administration. Af Ribe amts 68 sognekommuner havde kun halvdelen selvstændig administration og heraf flere på deltid.

I Holsted blev rapporten drøftet på et møde den 16/9 1961, hvor sognerådet udtalte, at man ikke mente, at man ville sætte sig imod en sammenlægning af Holsted og Føvling kommuner. Herefter skete der ikke mere før i 1964.

Det var naturligt, at rapporten blev modtaget, som den gjorde, det gik jo godt, men 1960erne var en tid med grøde og nytænkning og det viste sig snart, at flere kommuner også her i Ribe amt var med på sammenlægningstanken, således blev Brørup og Folding sammenlagt i 1966, Helle og Blaabjerg kommuner blev også dannet i de år og der skete enkelte andre sammenlægninger, som ikke altid fulgte kommunallovskommissionens forslag.

Lange og mange fødselsveer

Fra det politiske forarbejde til kommunesammenlægningen v/ Finn Riber Jensen, formand for fællesudvalget

At der i slutningen af 1960erne skulle foregå en sammenlægning af sognekommuner til såkaldte storkommuner (eller primærkommuner, som den officielle betegnelse blev), det var ikke noget sognerådene selv kunne sige ja eller nej til. Men hvordan denne sammenlægning skulle se ud, det blev i en vis udstrækning overladt til lokal afgørelse, hvis ellers de lokale kunne beslutte sig senest i løbet af det første halvår af 1969.

Frivillighed holdt vi naturligvis alle meget af, og derfor gjorde vi ihærdige anstrengelser for at få puslespillet til at gå op i tide. Enkelte var så forhippede på frivillighed, at de som en anden Cato sluttede ethvert møde med at sige: I øvrigt mener vi, at sammenlægning er af det onde! Den ivrigste talsmand for dette synspunkt var Føvlings sognerådsformand Hans Schmidt, men det lå og simrede bagved mange andres indlæg på møderne. Det skal man ikke undre sig over, for det var ikke så enkelt at gøre plusser og minusser op. Man kan vist sige, at det enstemmige landspolitiske ønske om større kommuner havde to modsatrettede begrundelser: Dels ønskede man at lægge flere opgaver ud til kommunerne, altså en klar decentral holdning, dels ønskede man at få mere styr på den samlede kommunale økonomi.

Decentraliseringen skulle lette statsapparatet for mange administrative

opgaver, men jo også give de folkevalgte i kommunerne større indflydelse på en lang række af samfundets anliggender. Mere styr på de kommunale udgifter var en nødvendighed, hvis statens økonomiske politik skulle have virkning, for det var efterhånden en meget stor del af den samlede husholdning, der blev forvaltet ude i kommunerne.

Det var altså ikke blot en sammenlægning af små enheder til større enheder, der var på dagsordenen, det var en omfattende administrationsreform, der greb ind i opgavefordeling og byrdefordeling. Det fik vi at mærke i årene efter 1970, efterhånden som kildeskatteordningen, planlægningslovene, bygningsbestemmelserne, bistandsloven og en lang række andre nydannelser blev ført ud i livet. Og også den større statslige styring af økonomien blev mærkbar ved, at Kommunernes Landsforening rykkede ind på scenen som statens med-(eller mod-)spiller.

Her skal det nu dreje sig om at fastholde de vigtigste begivenheder i det lange forspil, der gik forud for dannelsen af den nuværende Holsted kommune.

Fødselsveerne var lange og mange. At det ville blive sådan, fik vi et forvarsel om allerede i 1961, da kommunallovskommissionen udsendte Ribeundersøgelsen, der var en analyse af kommunestrukturen her i amtet og et konkret forslag til sammenlægninger. Det var den tredje prøveballon fra kommissionen, de to første blev sendt op i Præstø og Randers amter, og forfatterne skriver, at det var vanskeligere at komme frem til et forslag om sammenlægninger i Ribe amt end i de to andre amter, bl.a. på grund af de geografiske forhold. Forslaget gik ud på, at Holsted og Føvling sognekommuner skulle sammenlægges, at Folding, Brørup og evt. Lindknud skulle udgøre een kommune, og at Aastrup skulle lægges sammen med Faaborg og Starup. Det blev startskuddet til de første kontakter over kommunegrænserne, hver sognekommune valgte et 3-personers kontaktudvalg, som havde ansvaret for samtalerne og for at melde tilbage til sognerådene. Ingen var i tvivl om, at i alle tilfælde skulle Føvling og Holsted være i samme kommune, det var de jo i tiden før 1907. Da kommissionen i 1961 pegede på de to sogne som en passende kommunestørrelse, nåede man endda så langt, at der blev nedfældet vilkår for en ny "storkommune" allerede fra 1966, men den plan blev som bekendt ikke realiseret. Der var i samme periode også kontakter mellem Holsted og Gørding og også Aastrup meldte sig som deltager i samtalerne.

Starten på en mere grundig og omfattende analyse af problemerne blev et møde den 9. december 1967 på Hovborg kro. Her mødtes – på initiativ fra Gørding og Holsted – de syv sognekommuner mellem Bramming og Vejen,

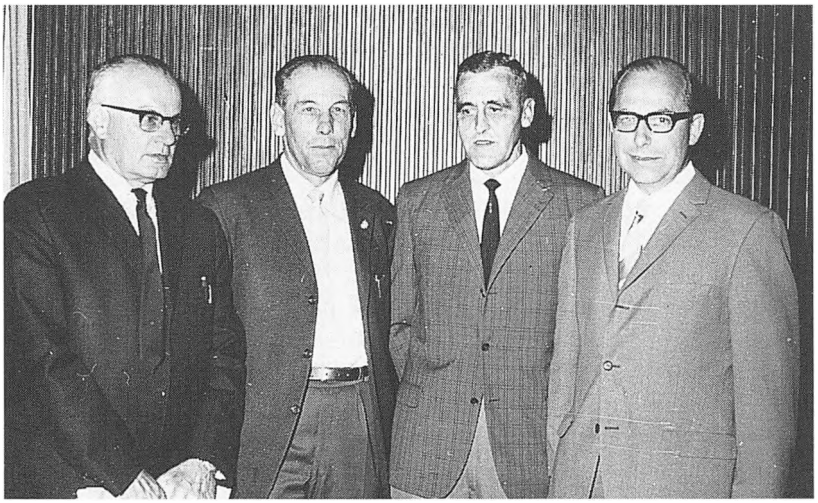

Sognerådsformændene i de 4 kommuner, der skulle indgå i en sammenlægning (privat foto)
Fra venstre ses Hans Schmidt, Føvling, Aksel Thomsen, Lindknud, Vagn Nielsen, Aastrup og Finn Riber Jensen, Holsted.

nemlig Gørding, Vejrup, Aastrup, Holsted, Føvling, Lindknud og Brørup sammen med Ribe amtsråds kommunaludvalg. Det var et vigtigt skridt, der blev taget med det møde, for nu blev alle problemer lagt frem, så de kunne ses i sammenhæng.

Hvorfor var der så mange problemer med området her? Det er der flere grunde til. Her ligger de tre små byområder Gørding, Holsted og Brørup. Ingen kunne være i tvivl om, at både Bramming og Vejen skulle være kommunecentre. Det lå jo i hele projektet, at hver kommune skulle have sin by, hvor fælles anlæg, bl.a. fælles administration kunne samles. Men var Gørding, Holsted og Brørup store nok til det? Og på den anden side, hvis to af dem eller alle tre skulle lægges sammen, hvor skulle så centret være. Ville der ikke opstå strid om, hvilke bysamfund der skulle udbygges. En anden grund til vanskelighederne var, at Helle kommune var blevet oprettet i 1966. Det lukkede af for at tænke det nordvestlige område med ind i planerne. Aastrup sogn blev afskåret fra at vende sig mod nord. Endelig var der det, man kunne kalde de usynlige grænser, jeg tænker på dem, der opstår, når en befolkning deler sig forenings- og organisationsmæssigt, om man er vendt mod vest eller øst, eller hvilken by man opfatter som "sin" by, en sådan usynlig grænse var der vel f. eks. mellem Holsted og Gørding-Vejrup. Ende-

lig havde Lindknud sine egne vanskeligheder, fordi den vestlige del følte sig knyttet til Holsted, men den østlige til Brørup.

På mødet opridsede jeg de tre hensyn, der måtte tages: Der skulle være basis for en effektiv administration; der skulle være mulighed for at løse nye opgaver, som ville blive lagt ud til kommunerne; og der måtte sigtes mod enheder, som kunne sikre en god erhvervslokalisering i hele området.

Dette sidste hensyn var det vanskeligste med den bystruktur, der var i området, og det holdt længe liv i spørgsmålet om, hvor store de nye kommuner skulle være.

Bl. a. var dette hensyn baggrunden for, at man i den kommende tid vendte tilbage til en tanke om at sammenlægge Holsted, Brørup, Føvling og Lindknud; det ville jo også befri Lindknud for det ubehagelige dilemma, at der skulle en "skilsmisse" til, før et nyt "ægteskab" kunne indgås.

På mødet i Hovborg gjorde amtsrådet sig til talsmand for, at der blev dannet tre kommuner i området, nemlig: Aastrup, Vejrup, Gørding – Hovborg, Holsted, Føvling – og Lindknud, Brørup. Denne model blev fremlagt på et møde i Ribe den 8. marts 1968 som amtsrådets officielle forslag, hvilket naturligvis havde en særlig vægt, fordi amtsrådet til sin tid skulle sende sin indstilling til kommunareformkommissionen.

Det sidste ord var dog endnu ikke sagt. Problemerne samlede sig nu om den vestlige af de tre foreslåede kommunedannelser. Gørding klyngede sig til amtsrådets model og kæmpede lige til det sidste for at bevare større selvstændighed end den, der kunne opnås i en sammenlægning med Bramming. Endda efter at kommunesammenlægningen i Holsted var aftalt og underskrevet, ønskede Gørding på et møde den 18. juni 1969 at undersøge muligheden for i en sidste ombæring at komme med i denne sammenlægning. Vejrup var mere end skeptisk over for en Aastrup-Vejrup-Gørding kommune og foretrak klart at vende sig til Bramming. I Aastrup var meningerne meget delte. Der var megen sympati for samarbejdet med Vejrup og Gørding, men de færreste troede på, at den kommune ville være stor nok. Et lille flertal i Aastrup sogneråd på 4 mod 3 foretrak at gå ind i en ny Holsted-kommune, og den vej blev officielt betrådt på et møde i Glejbjerg den 4. oktober 1968. Der var ikke fuld enighed i Holsted sogneråd om, at det var den rigtige løsning. Et mindretal på 2 så helst een stor kommune mellem Bramming og Vejen, eventuelt en kommune med Holsted og Brørup som centerbyer. Flertallet på 7 holdt dog fast ved en ny kommune af de 3½ sogne, og den endelige bekræftelse heraf blev givet på et møde den 13. december 1968, hvorefter Ribe amtsråd skriftlig blev underrettet om beslutningen.

På den baggrund kan det godt undre, at amtsrådet blev anledning til endnu

en forhindring på vejen. Efter den endelige beslutning i december 1968 gik vi i gang med at forhandle de mange enkeltspørgsmål på plads, så en sammenlægningskontrakt kunne gøres færdig til underskrift inden fristens udløb i juni 1969. Midt i denne periode modtager vi den 19. marts meddelelse om, at amtsrådets flertal over for kommunalreformkommissionen vil anbefale den "gamle" 3-kommune-model, herunder altså en Gørding-Vejrup-Aastrup kommune. Et mindretal fremsender dog en udtalelse, der støtter den lokale aftale, som vi var i færd med at realisere. Vi ved, at Gørding havde lagt pres på amtsrådet, og det har åbenbart haft sin virkning. Usikkerheden i Aastrup havde ført til en lokal, vejledende folkeafsteming, der afholdtes den 10. febr. og resulterede i, at 70 % af de afgivne stemmer stemte for Holsted og de 30 for Gørding.

Vi måtte naturligvis reagere med en protest over for amtsrådet og en henvendelse til kommunalreformkommissionen, som da også i skrivelse af 23. maj 1969 godkendte en Holsted-kommune med deltagelse af Aastrup, mens Gørding og Vejrup blev lagt sammen med Bramming.

Hermed var både betænkeligheder og forhindringer overvundet, og vi

Repræsentanter fra Føvling sogneråd underskriver kontrakten (privat foto)
Fra venstre ses i forgrunden. Johannes Juhl, Peder Ølgaard, Grethe Madsen og Hans Larsen.

kunne den 11. juni 1969 samles til en festlig underskrifts-ceremoni på Hovborg kro.

Foran os lå et travlt år for fællesudvalget, der bestod af 3 folkevalgte fra hvert af de gamle områder. Dette omfattende detailarbejde kunne naturligvis ikke have været udført uden fagfolks hjælp. Det var kæmner Chr. Carstensen og amtsrevisor Poul Lohmann Jensen, der i et godt samarbejde ydede denne sagkyndige bistand, ligesom de havde gjort det ved den omfattende mødevirksomhed, der førte frem til den endelige sammenlægningskontrakt.

Koordination af de kommunale opgaver

v/ Chr. Carstensen, sekretær for fællesudvalget

Næppe var blækket på sammenlægningskontrakten tørt, før man gik i gang med at koordinere opgaverne i de 4 kommuner med henblik på en så gnidningsløs overgang til storkommune som muligt.

Den 9. juni havde Holsted sogneråd udpeget de 3 medlemmer og personlige stedfortrædere, der skulle være sognerådets repræsentanter i "Fællesudvalget", som dette koordinationsudvalg kom til at hedde. I tilslutning til underskrivelsen af kontrakten, hvor samtlige sognerådsmedlemmer var tilstede, konstituerede Fællesudvalget sig med sognerådsformand Finn Riber Jensen som formand og kæmner Chr. Carstensen som sekretær.

Fællesudvalgets opgaver var udover at koordinere administrationen og arbejdet i øvrigt i de 3½ kommuner også at udarbejde nye udkast til vedtægter og regulativer, herunder styrelsesvedtægt og forretningsorden, forslag til fælles budget, forny indgåede aftaler de om fælleskommunale opgaver, som gik ud over de nye kommunegrænser, f. eks. om Byskolens drift som hjælpeskole, aftale om undervisning af børn fra Aastrup i Agerbæk skole, aftale med Brørup om fortsat benyttelse af Lindknud plejehjem m. m. Lindknud kommunes aktiver og passiver skulle endvidere deles mellem Brørup og Holsted kommune, også de ting, som ikke var optaget i status, f. eks. biblioteksbøger. Noget af det vigtigste var dog at få etableret nye administrationslokaler. Man kunne forudse, at der i den kommende administration skulle ansættes 15-18 personer og når administrationen skulle være samlet, havde ingen af de sammenlagte kommuner ledige bygninger af den størrelse.

Udvalgets første møde var den 16. juni, her blev en foreløbig tidsplan lagt, den gik bl.a. ud på, at regnskabet skulle være afsluttet inden 1. juli, (normalen var omkring 1. okt.), et bruttoforslag til budget skulle være udar-

bejdet til den 15/7. Endvidere vedtog man, at der til næste møde, som skulle holdes den 30/6 1969, skulle foreligge en arbejds- og tidsplan, ligesom man skulle tage fat i koordinationsopgaverne.

Sådan gik det slag i slag. Fællesudvalget holdt i tiden indtil 1/4 1970 13 møder, desuden nedsattes en række underudvalg, der behandlede specielle områder, som skole, bibliotek og sociale spørgsmål samt et byggeudvalg, der tog sig af opførelse af en administrationsbygning. Der blev skrevet masser af referater, foretaget beregninger, lavet udkast, ført forhandlinger og meget andet.

Det mest spændende var dog opførelse af en administrationsbygning, som alle vi ansatte så hen til. Med det personale, der efterhånden blev ansat i Holsted sognekommune, begyndte det at knibe med pladsen. Sognerådsformanden var forlængst forvist fra sit kontor, sognerådslokalet blev inddraget og til sidst blev også en lejlighed i kælderen taget i brug. I forvejen havde den tekniske afdeling i flere år haft kontor på Stationsskolen.

Omkring 1. juli startede forundersøgelserne omkring en administrationsbygning. Ved hjælp af konsulentfirmaerne Herluf Kjøge og Dafolo fik man fastlagt størrelsen og udarbejdet et udkast til indretning. Udvalget henvendte sig herefter til ingeniørfirmaet Berg-Bach og Egemose i Aalborg, der havde gennemført flere byggerier i kommunen både i Glejbjerg og Holsted,

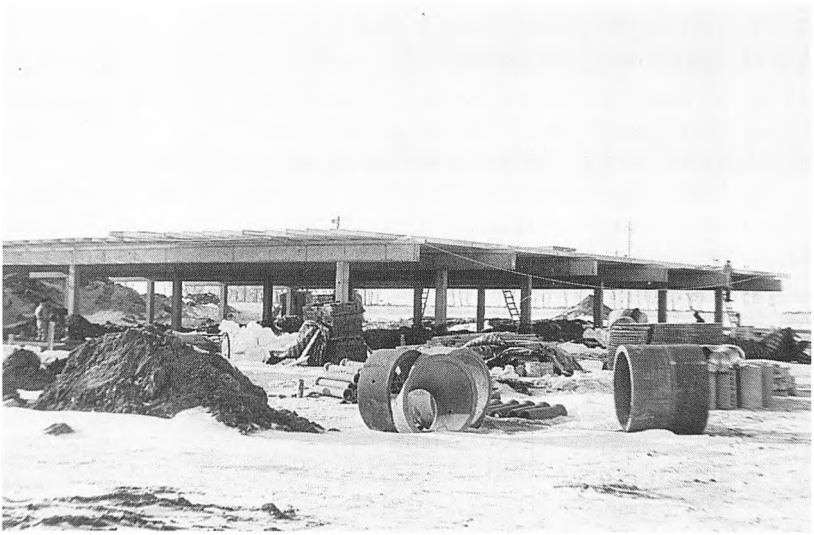

Administrationsbygningen i januar 1970. (Foto Vagn Lykke)

man vidste også, at dette firma kunne gennemføre et byggeri indenfor den efterhånden meget snævre tidsramme. Placeringen var der ingen tvivl om, alle fandt, at en placering mellem de 2 Holstedbyer var den rigtige, denne placering kunne medvirke til en sammenbygning af disse byer.

Omkring 1. okt. forelå den første skitse, den skulle reduceres, byggeriet var for dyrt. I slutningen af novbr. 1969 var projektet endelig godkendt og arbejdet overdraget til entreprenør Thomas Christensen som hovedentreprenør på betingelse af, at han inddrog lokale håndværkere som underentreprenører, det var dog en forudsætning, at disse underentreprenører kunne fuldføre arbejdet indenfor den korte tidshorisont og at deres tilbud var acceptable.

Arbejdet blev sat i gang, men vinteren forsinkede byggeriet så meget, at man måtte acceptere en udskydelse af færdiggørelsen indtil midt i maj 1970. Da var kun kontorene færdige, resten blev færdiggjort i løbet af sommeren.

Rådhuset blev opbygget som kontorlandskab med enkelte eenmandskontorer. I begyndelsen var alle glade for denne indretning men efterhånden som antallet af medarbejdere steg, opstod der støjproblemer og kunderne følte sig også noget generet ved, at der ikke kunne samtales i enrum. Men kontorlandskabet var dog med til at udskyde en udvidelse nogle år.

Kommunesammenlægningen den 1. 4. 1970

v/ Chr. Carstensen, fhv. kæmner

Så oprandt den store dag, d. v. s. dagen i forvejen den 31/3 havde man holdt kasseafleveringsforretninger i de 3 kommuner, man havde også holdt kontoret lukket den 30. marts af hensyn til at få alt klappet og klart.

Kasseafleveringsforretningen bestod i at overdrage de likvide værdier i form af penge, bank- og sparekasseindestående samt værdipapirer til den nye kommune. Der var ingen af kommunerne, som var særlig rige på kontanter, da 1960erne var en tid, hvor der blev investeret utroligt meget i skoler, veje og for Holsteds vedkommende også i kloaker og byggemodning. Med værdierne fulgte også en hel del skatterestancer. 1969 blev ganske vist kaldt det skattefrie år, men det skulle forstås på den måde, at man som hovedregel ikke skulle betale skat af den indtægt, man havde haft i det år. Fra den. 1. jan. 1970 skulle der betales kildeskat, det er jo skatten af den løbende indtægt i kalenderåret.

Nu gjaldt det for den nye kommune at få disse restancer ind og det samtidig med, at restanterne også skulle betale deres kildeskat. For at effektivi-

sere denne inddrivelse blev der ansat en person, der udelukkende skulle arbejde med dette problem. Det lykkedes også i løbet af nogle få år stort set at få alle restancer inddrevet, nogle få procent måtte afskrives. I mellemtiden var der så dukket andre og nye restancer op, arbejdsgivere, der ikke afregnede de tilbageholdte skatter, B-skatteydere, der ikke betalte til de fastsatte terminer, samt restskatter fra årsopgørelsen, hvoraf de første kom hen på året 1971. Pantefogden blev derfor ikke arbejdsløs, tværtimod.

Selvfølgelig opstod der en række misforståelser i forbindelse med den nye administration, folk havde nu een gang vænnet sig til en forretningsgang i deres gamle kommune og det var jo ikke sikkert, at den blev praktiseret i den nye. Men stort set var overgangen uden problemer. Een social klient blev dog en af de første dage så grov, at vi blev nød til at tilkalde politiet, men det er også een af de få gange jeg mindes, at personalet har været nødt til at tilkalde forstærkning.

Fra administrationen i Aastrup kommune blev 2 personer flyttet over i den nye kommune, der var i forvejen aftalt, hvilke arbejdsopgaver de herefter skulle forestå. Kommunekassereren i Føvling gik på pension, men forinden skulle hun dog afslutte regnskabet, hvilket blev gjort med sædvanlig præcision. Personalet i Lindknud kommune fulgte med til Brørup.

I den første 1½ måned var kommunekontoret fortsat på de gamles hjem i Vestergade i Holsted og teknisk forvaltning på Stationsskolen. På de gamles hjem disponerede man kun over de lokaler, man havde indtil kommunesammenlægningen, jfr. foran. Det var ikke de store forhold og vi havde kun det nødvendigste personale, 11 mand, der var simpelt hen ikke plads til flere. Byrådets og udvalgenes møder måtte holdes andre steder, f. eks. på Bykroen og i Føvling.

Den 15. maj var kontorlandskabet i den nye administrationsbygning så vidt færdig, at man kunne flytte og så blev der plads, både for os og personalet i den tekniske forvaltning, der havde taget alle kroge i deres "lærerindelejlighed" i anvendelse.

Med den kommunale administration flyttede også de enkelte sognes sygekasser, som fra 1. april 1970 var blevet sammenlagt, så de fulgte de nye kommunegrænser. Sygekassen var på det tidspunkt foreningsdrevet, men man fandt det praktisk, at den fik kontor i administrationsbygningen. Det var nemmere for brugerne og man havde en anelse om, at de i løbet af få år ville overgå til den kommunale sygesikring, samtidig fik man mulighed for at låne ½ mill. kr. til at finansiering af byggeriet.

Byggeriet var endnu ikke helt færdig, man manglede endnu den østlige fløj med mødelokaler m. v. Det blev færdiggjort i løbet at sommeren. Den

30. september fandt den officielle indvielse sted med indbudte gæster og efterfølgende åbent hus for kommunens borgere. På det tidspunkt var der omkring 18 ansatte, men der var plads til 25, hvilket tal man aldrig ville komme op på, – troede man – så der var gode arbejdsforhold med rigelig plads til alle sider.

Nye opgaver og god vilje

Fra den første valgperiode i "storkommunen" v/ Finn Riber Jensen, borgmester 1970-1974

Alle 15 byrådsmedlemmer (5 nyvalgte og 10 genvalgte) var spændte på at komme i gang med de mange nye udfordringer. Vi var nu ikke blevet så meget storkommune, at vi vovede at tale om "byråd" og "kommunaldirektør". Carstensen var stadig kæmner, og vi folkevalgte slæbte rundt med den tunge betegnelse kommunalbestyrelsesmedlem.

Valget havde givet en geografisk god sammensætning, der var 6 fra Holsted, 4 fra Føvling, 4 fra Aastrup og 1 fra Hovborg. De fleste af os var valgt på partilister, andre på lokallister, men jeg tror, at alle var indstillet på at nedtone både de geografiske og de politiske skillelinjer og bestræbe sig på at sætte arbejdet for den fælles sag i højsædet. Ved fordelingen af udvalgsposter og formandsposter lagde jeg vægt på, at det i denne første periode kunne ske ved, at man "talte sig tilrette" og ikke ved anmeldelse af valggrupper. Det betød ikke, at alle ønsker kunne opfyldes, og der lød da også et par utilfredse røster, men jeg mener, at denne arbejdsfordeling i mindelighed var et godt signal om samarbejde. Man gjorde kun meget lidt brug af at drøfte sagerne i partimæssige eller andre grupperinger. Arbejdet lå i udvalgene og i kommunalbestyrelsen. Denne arbejdsform med forberedende behandling i udvalg var jo ny for os alle, og det bevirkede nok, at udvalgene fandt det naturligt, at de væsentlige sager blev realitetsbehandlede i kommunalbestyrelsen.

Vi indførte en ordning med træffetid en gang om måneden i Føvling, Glejbjerg og Hovborg, hvor borgerne kunne møde borgmesteren, den "gamle sognerådsformand" og kæmneren, men det viste sig hurtigt, at det tilbud næsten ikke blev benyttet, så det holdt op allerede efter et halvt års forløb. Derimod var der meget fin tilslutning til de borgermøder, vi indbød til, og som også var tænkt som et middel til at binde den nye enhed sammen.

Det bidrog naturligvis til den positive atmosfære, at vi her i kommunen ligesom i hele samfundet red på resterne af 60ernes højkonjuktur-bølge.

Kommunalbestyrelsen i marts 1974 (Foto Vagn Lykke)
Forreste række: Poul Kristensen, Holsted, Christian Ravn, Glejbjerg, Søren Nielsen, Tobøl, Niels Aaskov, Holsted, Hans O. Hansen, Aastrup og David Madsen, Føvling.
Bagerste række: Finn Riber Jensen, Holsted, Vagn Nielsen, Aastrup, Arne Nielsen, Aabølling, Arne Hansen, Hovborg, Peter Boesen, Holsted, Richard Ebbesen, Holsted, Poul Hornshøj Poulsen, Holsted og Niels Christian Nielsen, Føvling.
Johannes Elbæk var fraværende p.gr. af sygdom.
Arne Nielsen og Niels Chr. Nielsen var indtrådt i sognerådet som suppleanter for hen-holdsvis Hans Schmidt og Chr. Theisen.

Meget bliver lettere i medgangstider, også samarbejdet. Det var 4 aktive år med køb og salg af jord i stor stil, udstykninger, planlægninger,byggeri og andre investeringer. Til trods for det høje aktivitetsniveau faldt beskatningsprocenten i perioden fra 18,5 til 16,9. Men det var afslutningen af bølgen, vi red på, det kan vi se i tilbageblikkets lys, og det blev vi brat mindet om, da oliekrisen satte ind, og vi kommunalt skulle administrere et regeringsforbud af 19. novbr. 1973 mod søndagskørsel.

Af de mange nyskabelser, vi fik at arbejde med, var det nok hele planlægningslovgivningen, der gav anledning både til de mest interessante opgaver og til de skarpeste diskussioner.

Der skulle på mange niveauer planlægges i de nye kommuner, for byggeri, kloakering, vejføring, skoleudbygning o.m.a., og alt skulle samles i en dispositionsplan, der skulle have ministeriel godkendelse. Noget sådan krævede sagkyndig bistand ud over egen teknisk forvaltning, og det betød, at vi i denne første periode fik et spændende og af os alle værdsat samarbejde

med byplanarkitekt Ib Møller, Beder, der havde udført et meget anerkendt arbejde for Ribe amt. Som Holsted kommune er disponeret i dag, har den i det store og hele sit udspring i disse års planlægning. Dette arbejde omfattede også Holmeå-området i Hovborg, der jo rummer ganske særlige muligheder for Holsted kommune. Desværre nåede vi ikke at få planerne for dette naturområde ført ud i livet, de blev af forskellige grunde sinket i alt for mange år, og først i de senere år er man ved at få øje for, hvilke aktiver Holsted kommune her er i besiddelse af.

Den planlægningsopgave, der kaldte på en livlig diskussion, var inddelingen af kommunen i by- og landzoner. Det er indlysende, at de medlemmer, der var valgt i Føvling, Aastrup og Hovborg, var stærkt kritiske over for den meget restriktive kurs, statsadministrationen fulgte i zonelovens første tid, men det var ubehageligt for os alle, for vi ønskede større frihed til selv at bestemme, hvor der skulle udbygges. Vi prøvede endda at blande os i lovgivningen ved at foreslå miljøministeren at indføre et nyt zonebegreb, en landsbyzone, som kunne give mere frihed til den lokale administration. Senere er der jo sket en liberalisering af denne lovgivning, som altså i begyndelsen voldte os en del hovedbrud.

Skolevæsenet er ofte et af de ømtålelige områder i den kommunale planlægning. Jeg tror, det var vigtigt, at vi i disse første år fastholdt skolestrukturen, og især at vi tilkendegav, at Stenderup og Hovborg skoler skulle bevares, sålænge forældrekredsen ønskede det. Det tog brodden af den lokale uro, som altid er let at kalde frem omkring skolespørgsmål. Det var naturligvis ikke den mest økonomiske løsning, men den svarede til den folkelige virkelighed, og det er ofte nok så vigtigt.

De "storkommuner", der blev dannet her i området, var ikke særlig store og ikke særlig folkerige. Det betød, at der stadig var en hel del opgaver, som vi kun kunne løse i et samarbejde med andre kommuner. Vi fik biblioteksordning i tilknytning til Esbjerg centralbibliotek, en overgang havde vi samarbejde med andre kommuner om hjælpeskolen på Holsted Byskole, et skolepsykologforbund blev oprettet af Vejen, Brørup og Holsted kommuner, affaldsdeponeringen på Bobølmark var også afhængig af andre kommuners deltagelse (efter at mange andre forslag havde været undersøgt), og også Holmeåplanen skulle have været udviklet sammen med nabokommunerne, men det blev som nævnt ikke til noget.

Til sidst et par ord om den økonomiske langtidsplanlægning.

Indførelse af kildeskatten gjorde det ikke lettere at overskue den kommunale økonomi, den var fyldt med skønsposter, indtil den endelige afregning kunne finde sted med eet til to års forsinkelse. Dette i forbindelse med det

høje aktivitetsniveau gjorde det påkrævet at tænke 3 til 4 år frem, også for at undgå en svingende beskatning. I dag er denne økonomiske langtidsplanlægning en selvfølge, og der er flere faste modeller for den. Det var ikke tilfældet i 1970, og derfor gik kæmneren og jeg i gang med at bygge et "hjemmestrikket" system op, som nogenlunde kunne dække vores behov. Det var ikke kun en nødvendighed, jeg tror også, det gjorde arbejdet i økonomiudvalget mere interessant.

Jeg mener at turde sige, at denne første periode i den nye Holsted kommune blev en god start for kommunalbestyrelsen med et godt og tillidsfuldt samarbejde mellem de 15. Der var opgaver nok at tage fat på, der var mange nye udfordringer, der var rimelige økonomiske muligheder, og der var god vilje til at få kommunen til at fungere.

Jeg tror egentlig, at det også var den fremherskende indstilling i befolkningen. Men det hører også med i billedet, at den usikkerhed, der lige fra begyndelsen var i Aastrup om, hvilken "storkommune" man skulle gå med i, nu og da kunne spores i den folkelige holdning til kommunalbestyrelsens beslutninger.

Overvejelser i Aastrup om kommunesammenlægningen

v/ Vagn Nielsen, Sognerådsformand i Aastrup til 1970

Når jeg er blevet bedt om at skrive lidt om kommunesammenlægningen, synes jeg næsten, at jeg bliver nød til at skrive lidt om tiden forud for sammenlægningen.

Vi følte i det gamle sogneråd, at vi havde rimeligt styr på tingene og var der noget vi ikke kunne klare eller var i tvivl om, så kunne vi altid få hjælp hos amtets embedsmænd, især var amtsrevisor Lohmann Jensen os til stor hjælp, han virkede nærmest som en slags konsulent for kommunerne.

I 1962 lige efter valget fik vi en forespørgsel fra Faaborg kommune, om vi ville være med til at danne Helle kommune, men det var vi slet ikke klar til, vi havde travlt med at centralisere skolevæsenet og plejehjemmet tænkte vi også på. Helle kommune blev så dannet i 1966, 4 år før den egentlige kommunesammenlægning.

Efter valget i 1966 blev det lagt pres fra myndighederne, nu skulle det være. Det var ikke nogen rar situation, idet vi ikke følte os naturligt knyttet til noget bestemt område. Helle kommune hørte jo til under Vardeområdet, både politimæssigt og avismæssigt. Vi hørte under Holsted retskreds, Husmands- og Landboforeninger var sammen med Brammingområdet, så i sam-

menlægningsspørgsmålet stod vi i sognerådet splittet og man lod sig ikke rokke, selv efter lange forhandlinger, een ting var vi dog enige om, at det var bedst at hele kommunen fulgtes ad, hvor det så end måtte føre hen. I sognerådet var der 4, som mente, at det skulle være mod Holstedområdet, 2 mente at det skulle være Vejrup-Gørding og 1 mente Helle.

Vi gjorde så det, at vi holdt en vejledende afstemning i sognet, om det skulle være Holstedområdet eller Gørding-Vejrupområdet. Heldigvis kom der en klar afgørelse ved afstemningen, det havde ikke været rart, hvis det havde stået omtrent lige.

Blandt argumenterne for større kommuner var, at så kunne man nedlægge amterne, men sådan gik det jo ikke.

Hvis jeg ikke husker forkert, så sluttede vi i det gamle sogneråd med at synge sangen: " Får man ikke den man elsker, så må man elske den man får".

Starten på den nye kommune, synes jeg, forløb udmærket og i de 4 år jeg var med, havde vi et godt samarbejde, men overgangen var stor, størstedelen af den nye kommunalbestyrelse var gengangere fra de sammenlagte kommuner, så de kendte jo lidt til spillereglerne, overgangen var måske størst for vi gamle sognerådsformænd, vi var jo vant til at have føling med det hele, nu blev vi valgt ind i forskellige udvalg og havde så pligt til at arbejde med det og helst ikke blande os for meget i, hvad de andre udvalg lavede. Det hele gik nu meget godt, desværre måtte Hans Schmidt fra Føvling (tidl. sognerådsformand) forlade kommunalbestyrelsen på grund af sygdom, han var en erfaren mand, der nok var værd at lytte til, men som sagt havde vi et godt samarbejde i de 4 år jeg var med, med masser af møder for at få det hele kørt i gang, dertil fik vi i samme periode loven om By- og Landzoner, hvilket også gav en del møder i de udvalg, som jeg deltog i, men selv om overgangen var stor, syntes jeg, det blev en fornuftig start.

NB.Vagn Nielsen var viceborgmester i den nye kommune og han varetog bl.a borgmesterens opgave som giftefoged.

Arbejdet i den nye kommune

v/ Søren Nielsen, Kulturudvalgsformand 1970-74

Den hedengangne Føvling sognekommune hørte indtil 1907 sammen med den Holsted kommune, som vi kendte før kommunesammenlægningen i 1970. Adskillelsen varede i 63 år.

Fra Føvling sognerådsforhandlingsprotokol, d. 8. september 1969, cite-

res: "Meddelelse fra Indenrigsministeriet om godkendelse af Kommunalkommissionens indstilling vedrørende sammenlægning med Holsted, Aastrup, Føvling kommuner samt Hovborg skoledistrikt".

Meddelelsen blev taget til efterretning af Føvling sogneråd, såvidt erindres uden større begejstring. Langvarige forhandlinger på lokal plan lå forud.

Her og nu argumenterne for centraliseringerne vejede nu ikke så tungt. De overordnede formål skulle først vise sig efterhånden.

Bortset fra et beskedent rådhusbyggeri var det i første omgang gennem skolevæsenet, at det nye fællesskab skulle synliggøres.

I tidens løb var skolestrukturen i den centrale og sydlige del af storkommunen blevet et netværk af mellemkommunale aftaler om styrelsen af flere af skolerne.

Det var en nærliggende opgave for den nyvalgte kommunalbestyrelse at få hele skoleadministrationen sammenkørt, så alle dele af kommunen blev ligestillet i skolemæssig henseende og administrationen forenklet.

Sammenkøringen skulle gennemføres, uden at livet i skolernes hverdag blev unødig forstyrret, og uden at skolens sigte i sin helhed blev bremset under omstillingen.Tidsmæssig faldt det vel i nogen grad sammen med, at resterne af det autoritære islæt i folkeskolen langsomt ændrede sig til – forenklet udtrykt – at børnene kom på fornavn med lærerne. – Så vidt så godt – En omstilling, hvor mange mennesker berøres med små eller store ændringer i tilvante adfærdsrytmer, tager tid. Megen tid. Der var dog *megen forståelse* blandt skolernes lærere, for at få tingene til at glide i lave.

Et andet område, der direkte berørte mange mennesker i det nye fællesskab, var biblioteksbetjeningen. Det var et ønske, at Holsted kommune skulle have et velfungerende biblioteksvæsen. Det tilgodeses med større enheder, der giver flere valgmuligheder for brugerne.

Holsted kommune var for lille til at kunne bære et fuldt udbygget biblioteksvæsen. Vi havde følere ude efter et samarbejde med østlige nabokommuner. Det kunne imidlertid ikke, viste det sig, etableres for rimelige omkostninger i forhold til vore ønsker.

Vi gik så i forhandling med Esbjerg om at købe Holsted kommunes biblioteksforbrug af Centralbiblioteket. Det var ikke nogen billig løsning, men vi mente på den måde at få et stort og velfungerende biblioteksvæsen at trække på, med mange valgmuligheder – også faglitteratur – til biblioteksbrugerne i vor egen kommune.

Biblioteket kan være modvægt mod den alternative kulturpåvirkning fra TV-verdenen.

Den nye kommunalbestyrelse, der gik i arbejde 1. april 1970, skulle få det til at fungere på en række områder. Og som i de gamle sogneråd var vi sat ind i nogle rammer: geografiske, økonomiske m.v., afgrænset af vore lovmæssige beføjelser, der – når det kom til stykket – ikke var stort mere bevendt, end dem vi havde levet med i de små kommuner, som nu var uigenkaldelig aflivet. Men en ting lettede arbejdet i den første kommunalbestyrelse i Holsted storkommune: Vi kunne forliges.

Den administrative udvikling i perioden efter 1970

v/ Chr. Carstensen, fhv. kæmner

Administrationen blev i 1970 organiseret således, at der var 3 forvaltninger, en økonomisk-, en skatte- og en socialforvaltning med et borgmesterkontor eller sekretariat som ledende stabsfunktion, under dette sekretariat hørte også kulturområdet. Sideordnet hermed var der en teknisk forvaltning. Kommunen havde således indtil 1991, hvor der skete et lederskift, 2 sideordnede

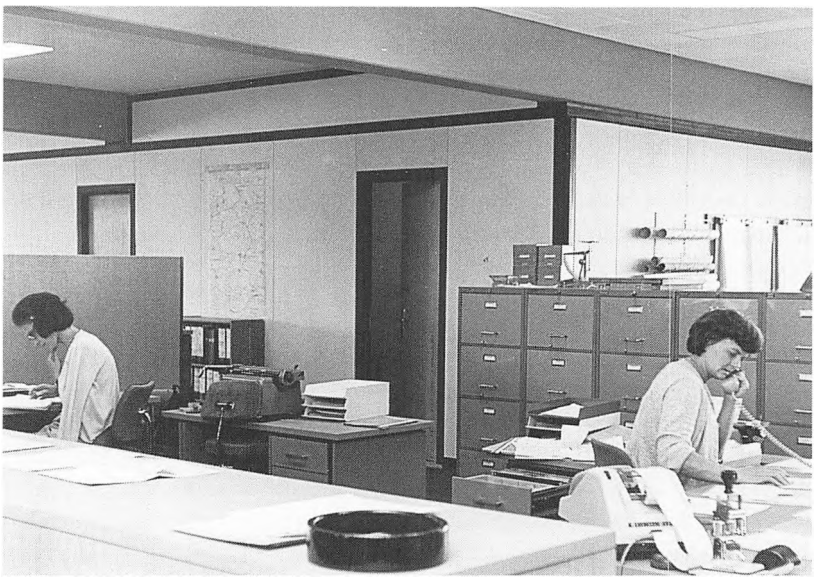

I den nye administrationsbygning var der foreløbig god plads også i teknisk forvaltning, hvor Rigmor Balle og Ruth Haugstrup arbejdede. (Foto: Vagn Lykke).

ledere med hver deres afgrænsede område, det tekniske og det økonomisk-administrative område. I 1987 blev skoleområdet udskilt fra sekretariatet til en selvstændig forvaltning, med skoledirektøren som daglig leder.

I 1991 vedtog byrådet i forbindelse med en sparerunde en ændring af organisationen således, at antallet af forvaltninger skulle reduceres fra 5 til 2 og der blev ansat en kommunaldirektør for hele administrationen. Denne ændring kunne gennemføres nogenlunde problemfri, da de 2 chefer havde ønsket at gå på pension.

I løbet af 1970erne blev flere og flere opgaver udlagt til kommunerne, bl. a. sygesikring, miljøadministrationen ligesom der skete væsentlige ændringer indenfor bistandsområdet. Omfanget af eksisterende opgaver steg, hvilket gav anledning til yderligere ansættelser, således blev der ansat en leder af hjemmehjælpen, hjemmeplejen og dagplejen.Socialforvaltningens administrative personale var en overgang oppe på 16 fuldtidsansatte mod de 2, der var ansat i 1970.

I 1970 var der f. eks. kun en håndfuld børn i dagpleje, i Holsted-hallen var der en lille børnehave. I 1995 er der 93 børn i dagplejen, 252 børn i kommunens 5 børnehaver, foruden 98 børn i skolefritidsordningerne. Denne forøgelse gav i sig selv udslag i en større administration, selv om man gennem forskellige tiltag havde sikret sig, at der ikke skete dobbelt administration.

I de 25 år, der er gået siden kommunesammenlægningen, er personalet således blevet 3 dobbelt uanset, at befolkningstallet ikke er vokset nævneværdigt, men arbejdsopgaverne og kravene til offentlig ydelse og service er vokset både i antal og omfang. Desuden er der sket en reduktion af arbejdstiden og en forlængelse af ferien, som ville have betydet yderligere ansættelse af 5 personer, målt i forhold til den reducerede arbejdstid, men disse ansættelse har ikke fundet sted.

I de sidste 5-10 år er der ikke sket udvidelse af personalet tværtimod, selv om der fortsat er kommet nye opgaver. Grunden til stagnationen i personalet skyldes den løbende rationalisering og øget brug af EDB.

Den oprindelige administrationsbygning var som nævnt bygget til ca. 25 personer, men da antallet af medarbejdere nærmede sig de 40, blev der akut pladsmangel. Derfor besluttede byrådet, efter lange overvejelser, at foretage en udvidelse, så der kunne skabes bedre forhold både for personalet og for de borgere, der havde ærinde på kommunekontoret. Denne udvidelse blev foretaget i 1979/80, samtidig skete der en ombygning af det eksisterende kontorlandskab, hvor der skabtes flere mindre kontorer. Endelig blev der i 1993-94 i forbindelse med ændringen af den administrative organisation foretaget en tiltrængt renovering af lokalerne.

Ved Holsted kommunes 25 års jubilæum

v/ Hans O. Hansen, borgmester 1974-1994

I anledning af 25-års jubilæet for Holsted kommunes tilblivelse er jeg blevet opfordret til at komme med et indlæg for kommunens dannelse og udviklingen siden da.

Ved kommunalreformen var mange af den mening, at de små landkommuner kørte godt nok, men udviklingen henimod et moderne samfund kunne ikke bremses. Derfor måtte vi i gang med sammenlægninger af sognene.

Der var stor turbulens med sammenlægninger. Der var mange interesser i de forskellige områder.

I mit eget sogn, Aastrup, var der mange meninger bl.a. en sammenlægning af Vejrup, Gørding og Aastrup, tilslutning til Helle kommune, (som var dannet 4 år tidligere i 1966) samt en kommune af Aastrup, Føvling og Holsted samt dele af Lindknud, nemlig Hovborg. Sognerådet var delt, bl. a. var jeg personligt for en sammenlægning med Helle, idet Aastrup havde et naturligt samarbejde og tilhørsforhold til bl.a. Agerbæk via skolesamarbejde o.s.v.

De første byrådsmøder blev holdt i Føvling, alt imens en ny administrationsbygning blev bygget mellem de 2 byer i Holsted. Vi byggede til 25 medarbejdere. Vi mente det ville være tilstrækkeligt. Kortere arbejdstid, længere ferie og flere opgaver, som blev lagt ud til kommunerne fra staten, gjorde, at dette tal ikke kunne opretholdes. Da jeg forlod borgmesterjobbet, var der ved kommunens administration ansat ca. 50 personer.

Sammenkøringen af de 4 områder gav anledning til mange problemer. Der skulle koordineres indenfor skolevæsenet, sygeplejen, ældreforsorgen m. m. Det gav anledning til mange møder. Det mest begivenhedsrige møde var mødet på Hovborg kro, hvor vi underskrev sammenlægningsbetingelserne.

Ellers er udviklingen indenfor kommunen gået stærkt. Vi har opnået en rimelig standard for de ældre med Aastruplund, som blev færdigbygget i 1971 og senere udvidet. Senere kom Blomsterengen og Åparken således, at alle ældre kunne blive i vante omgivelser.

Indenfor skoleområdet var der ved sammenlægningen skoler i Holsted by, Holsted Station, Glejbjerg, Hovborg, Føvling og Stenderup. Udviklingen i børnetallet samt krav om besparelser og lign. gjorde, at vi i min periode som borgmester blev nødsaget til nedlæggelse af skolerne i Stenderup og Holsted St. Nedlæggelsen af Stationsskolen gav anledning til megen diskussion i lokalsamfundet med det resultat, at der blev etableret en friskole i den tidli-

gere skole. Det er måske et godt alternativ til kommuneskolen.
Indenfor fritidsområdet har vi skabt gode betingelser for kommunens borgere. Specielt etableringen af hallen i Glejbjerg gav anledning til megen diskussion, men med en ihærdig indsats fra borgerne i Glejbjerg lykkedes det til sidst at etablere hallen. Det samme kan vel ske for megahallen i Holsted ved lokal sammenhold o.s.v. Derimod er det ikke lykkedes at etablere en svømmehal i Holsted.

På turistområdet er særlig kroen i Hovborg et trækplaster. Det var en stor fordel, da landbrugsorganisationerne købte kroen og moderniserede den traditionsrige kro. Hyttebyen i Hovborg ved Holmeå vil om få år være et gode. I den sydlige del af kommunen er der specielt grund til at nævne speedwaybanen og fiskesøerne, som er et gode for kommunen. Speedway har placeret Holsted på landkortet med bl.a. et dansk mesterskab.

Den industrielle udvikling er også gået stærkt med mange gode virksomheder i alle lokalområder i Holsted kommune.

Jeg vil benytte lejligheden til at side tak for mange gode år i arbejdet for Holsted kommune. Det blev til 20 år som borgmester og 12 år som socialudvalgsformand, heraf 8 år i Aastrup sogneråd.

Holsted kommunes udvikling i perioden indtil 1995

v/ Chr. Carstensen, fhv. kæmner

Holsted har haft tradition for at beholde sognerådsformænd og borgmestre gennem flere perioder, således har der i perioden fra 1907 til 1970 kun været 4 sognerådsformænd, den sidste formand, Finn Riber Jensen, fortsatte som borgmester i den første periode efter kommunesammenlægningen. Fra 1974 til udgangen af 1993 hed borgmesteren Hans O. Hansen.

Kommunalreformkommissionen åbnede i 1971 mulighed for at foretage grænsereguleringer kommunerne imellem, for at udligne nogle af de skævheder, der var opstået i forbindelse med sammenlægningerne. På grundlag af henvendelser fra borgere i Tirslund-, Hejrskov- og Lourupområdet indledtes der forhandlinger med vore to nabokommuner om grænsereguleringer. Resultatet blev, at dele fra disse kommuner blev overført til Holsted, hvorimod Agersbølområdet ved Foldingbro kom til Brørup tillige med nogle ejendomme i Tirslund, der fra gammel tid havde hørt ind under Brørup gl. kirke. Holsted fik således lidt mere "fylde" på midten og beboerne i de berørte områder kom til at høre til den kommune, hvor de normalt havde deres ærinder.

De i den første byrådsperiode påbegyndte planlægningsopgaver fortsattes

i årene efter 1974. Den selvstændige økonomiske planlægning blev i forbindelse med et nyt regnskabssystem og ændringer af regnskabsåret fra 1. april til kalenderåret, en integreret del af budgettet således, at man samtidig med godkendelse af budgettet havde fastlagt rammerne for de følgende 3 års budgetter. Forøvrigt blev kommunerne i forbindelse med det nye regnskabssystem i endnu højere grad underlagt statens overordnede tilsyn og kontrol med at overholde de spilleregler, der hvert år blev aftalt mellem de kommunale organisationer og finansministeriet, med henblik på at forhindre, at landets økonomi ikke kørte helt af sporet. Det var ikke blevet lettere at budgettere, dels skulle man passe på beskatningsprocenten, dels skulle der passes på, at de rammer, staten havde aftalt ikke blev overskredet.

På det fysiske område blev der udarbejdet en række lokalplaner for de forskellige byzoneområders udvikling samt kommuneplan for hele kommunens udvikling. Endvidere var kommunen part i udarbejdelsen af regionsplanen, der gjaldt for hele amtet.

Af andre planer, som blev udarbejdet, var der varmeplanen, hvor kommunen blev opdelt i områder, der skulle forsynes med naturgas, med fjernvarme eller med individuel varmeforsyning. Vandforsyningsplanen var også et af de områder, der trængte sig på efterhånden, som de private boringer ikke mere kunne overholde de fastsatte normer for vandkvalitet. Planlægningen af den kollektive trafik var vi i Holsted kommune langt fremme med. Man igangsatte en slags offentlig bustrafik, før amtet startede det fælleskommunale selskab RAT.

Også indenfor skolevæsenet blev der planlagt. Efter børnetallet havde toppet omkring 1975, faldt det i de kommende år. Derfor var det nødvendigt at foretage en justering på grund af disse ændrede forudsætninger. Det var dog vanskeligt at få disse justeringer til at fremgå af skolernes udbygningsplaner, som spydigt blev kaldt en bevaringsplan. Politikerne var ikke sindet til at tage beslutning om, at en skole skulle nedlægges, især ikke i et valgår. Men udviklingen medførte, at skoler blev nedlagt, uanset hvad planerne tilsagde.

Alt var ikke planlægning. De kommunale anlægsaktiviteter har i tiden efter kommunesammenlægningen været omfattende. Alle bymæssige bebyggelser har fået deres kloakforhold ordnet. Der er bygget renseanlæg, renovationsforholdene er ordnet, så kommunen lever op til de miljømæssige krav. Der er foretaget byggemodning og udstykninger såvel til bolig som erhverv i alle byområder og der er bygget i hundredvis af boliger og tusinder af kvadratmeter erhvervsbyggeri.

Kommunen har selv eller i samarbejde med boligforeningen skabt fine

forhold for de ældre, forhold som vi med rette kan være stolte af. Der er enten af kommunen selv eller af en forening etableret 5 børnehaver og skolefritidsordninger ved 2 skoler. Indenfor skolevæsenet er der sket mange forbedringer, men som følge af det faldende børnetal, er der også sket en vis centralisering, de 8 skoler, der var ved kommunesammenlægningen, er reduceret til 4. Tobøl skole var dog allerede i 1970 forudsat lukket. I kølvandet på den sidste skolenedlæggelse er der oprettet en friskole, som kan være et godt alternativ til den kommunale folkeskole.

Indenfor fritidssektoren er der også sket nyskabelser, der er anlagt nye boldbaner i samtlige byer, ydet støtte til klubhuse i Føvling og Glejbjerg, til minihaller i Tobøl og Stenderup, til omklædningsfaciliteter i Hovborg og Holsted samt til idrætshal i Glejbjerg. Endelig er der ydet hjælp til Holsted Speedwaycenters nye baneanlæg i Bækbølling. Den nedlagte Byskole blev i 1986 taget i brug dels som børnehave dels som aktivitetshus, hvor flere foreninger har deres faste lokaler.

Det kommunale skattetryk er ikke steget væsentlig trods de store investeringer og udvidelse af serviceniveauet. I 1970 var beskatningsprocenten 18,5 og i dag 20,0. Den kommunale gældsbyrde er faldet fra 16,2 mill. til 9,8 mill. kr. og kassebeholdningen er samtidig steget fra minus 1 mill til ca. 30 mill. Denne forbedrede likviditet giver en handlefrihed, som ofte har været savnet.

Holsted kommune må derfor betegnes som en økonomisk sund og bæredygtig kommune med et alsidig servicetilbud til borgerne.

Holsted kommune i dag og i fremtiden

v/ borgmester Peter Sørensen

For mig er det særligt spændende at være med til at fejre Holsted Kommunes 25-års jubilæum, idet jeg som medlem af Holsted Sogneråd i tiden 1966-1970 var med i en række overvejelser og forhandlinger forud for den endelige sammenlægning.

En vigtig begrundelse for ønsket om større kommuner udsprang af et behov for at udlægge betydeligt flere opgaver til kommunerne samt ønsket fra kommunalbestyrelserne om større indflydelse på lokalsamfundet. For at kunne varetage flere og mere komplicerede opgaver, var det uomgængeligt nødvendigt med større enheder, så der kunne komme mere uddannet personale ind i administrationen.

Hvorledes er det så gået? Har kommunalbestyrelserne fået større beføjel-

ser og ansvar? Efter min formening absolut ja. Afgørelser og administration af mange store områder er udlagt til kommunerne. F. eks. er hele folkeskoleområdet nu et kommunalt anliggende, både styringsmæssigt og økonomisk. Nye lovkomplekser er kommet til. Jeg kan nævne bistandsloven og miljølovgivningen, som har stillet betydelige krav til kommunale ressourcer. Hvor børnepasningsområdet i 1970 var beskedent, bliver mere end halvdelen af børnene nu passet under kommunale institutioner.

Arbejdet i byrådet foregår på en hel anden måde. Hvor der før var en mængde enkeltsager, som blev afgjort af sognerådet, ligger opgaverne nu meget mere på at skabe retningslinier for, hvorledes administrationen skal administrere med henblik på en ensartet og retssikker behandling af den enkelte borgers sager. Byrådet har altså delegeret en række enkeltafgørelserne ud til administrationen.

En forskel fra tidligere er den store kvalitetsmæssige forbedring i den økonomiske styring. Tidligere udarbejdede man godt nok et budget, men det var alene for det kommende finansår. Nu er der bestemmelser om, at der skal ske en flerårig budgettering (4 år). Derved sikres, at der beregnes langsigtede konsekvenser af de anlægsinvesteringer og de driftsændringer, som bliver vedtaget.

De mange veluddannede og kompetente ansatte på rådhuset råder tilsammen over en meget betydelig viden om lovgivning og sagsbehandling. Det er med til at sikre en kontinuitet i den kommunale administration. Ligeledes sikrer det en omhyggelig og sikker styring af sager og arkiver.

Brugerindflydelse og høringer

Et væsentlig træk i udviklingen fra 1970 til i dag er den forøgede direkte indflydelse fra borgere og brugere. I alle plansager er der nu regler for, at der skal foretages en forudgående høring, før en plan kan blive vedtaget i byrådet. Endvidere er der kommet skolebestyrelser ved alle skoler og forældrebestyrelser ved alle daginstitutioner, som har betydelig indflydelse på den enkelte institutions eller skoles daglige arbejde. Ligeledes har de indflydelse på ansættelser, undervisningsmateriale og meget andet, som før i stort omfang lå hos kommunalbestyrelsen. På det sociale område er der et ældre- og handicapråd, som har ret til at udtale sig om principielle forhold indenfor deres område.

Udover disse formaliserede former for brugerindflydelse, er det blevet mere almindeligt at der afholdes borgermøder. Et eksempel på borgerinteressen så vi sidste sommer med mere end 200 deltagere i møder om kommuneplanen. Samtidig fremkom der et meget stort antal gennemarbej-

dede forslag, som borgerne ønskede skulle indgå i den kommende plan.

Et særligt træk af samarbejde mellem byråd og borgere er byrådets nære kontakt til Erhvervsrådet, Turistforeningen og Boligforeningen, hvor foreningerne kommer med initiativer og varetager det daglige arbejde, men hvor byrådet med bevillinger eller godkendelser, stadig har indflydelse på, hvorledes udviklingen skal forløbe.

I 1981 fik vi loven om samarbejdsudvalg. Det har betydet, at der nu ved alle institutioner samt på rådhuset er et samarbejdsudvalg, hvor konsekvenser af væsentlige ændringer i det daglige arbejde skal drøftes. Udover de enkelte institutioners samarbejdsudvalg er der nedsat et centralt hovedsamarbejdsudvalg, som udtaler sig om tværgående forhold, såsom budget, personalepolitik o. l.

Det er klart, at de mange samarbejdspartnere og borgerhøringer, ind i mellem gør en sagsbehandling lang og med mange møder. Til gengæld betyder det så, at når beslutninger er truffet, er alle argumenter kendt rundt om hos de berørte parter, hvilket giver en højere grad af accept for byrådets vedtagelser.

Udviklingen i teknologi på det administrative og informative område er et kapitel for sig. Brug af elektronisk databehandling og kopiering har fået informationsmængden til at stige eksplosivt. Når det nu er så let og billigt at tage en ekstra kopi, stiger ønsket om at blive orienteret om alt. Jeg tror, der er en vis fare i dette, idet gennemlæsning af modtaget materiale let får karakter af en skimning. Det ville nok være bedre, hvis mængden var mindre, og gennemgangen tilsvarende bedre.

Fremtiden

Hvorledes vil udviklingen så være i fremtiden? Udviklingen på det teknologiske område vil sikkert fortsætte. Jeg forestiller mig, at vi inden mange år vil se en sammenkobling af kommunens administration og de enkelte institutioner, ligesom byrådsmedlemmer også vil få en PC stillet til rådighed. Det vil betyde, at mange informationer kan overføres elektronisk, så brevveksling og udskrivning på papir kan nedbringes. I en betænkning, som for nylig er udgivet, lægges der op til, at alle skoleelever skal kunne anvende EDB i det daglige skolearbejde. For Holsted Kommunes vedkommende vil det betyde anskaffelse af programmer og udstyr til 800- 900 elever, samt etablering af et stort uddannelsesprogram for lærerne.

Hvorledes vil byrådsarbejdet foregå i fremtiden? Det er naturligvis svært, at svare på, men nogle udviklingstendenser kan dog ses. Nogle kommuner er på vej til en styring ved målsætning. Det betyder, at der for hver gren af

kommunens aktiviteter fastlægges mål, som fremkommer i et samarbejde mellem medarbejdere, brugere og byrådet. Derefter er det så op til institutionens bestyrelse, medarbejdere og leder at realisere målene indenfor de af byrådet lagte rammer. Byrådets arbejde vil så være at prioritere mellem de forskellige sektorer, samt i en dialog med brugerbestyrelserne at justere målsætningerne.

Uddannelsesnivauet i samfundet er stærkt stigende. Det tror jeg betyder, at der vil blive stillet større krav til kvaliteten af den fremtidige kommunale service. Folk vil på en anden måde være bevidst om, hvad de ønsker, og hvor meget de vil betale for det. Det synes jeg er udmærket.

En tendens, som desværre har været tydelig i nogle år, er en ændring fra det individuelle ansvar til et kollektivt ansvar. Det har betydet, at mange har betragtet det offentlige som ansvarlig for, at den enkelte får et godt liv. Det synes som om, denne tendens nu er ved at blive brudt. Udviklingen med selvhjælpsgrupper, besøgsvenner, telefonringe og meget andet er tegn på, at mange betragter det som en del af vor kultur, at man efter evne selv tager et ansvar, ikke alene for sig selv, men også føler et ansvar overfor sine medborgeres vilkår, som ikke alene ønskes løst kollektivt gennem kommunen.

Ny kommunalreform?

Der rumler til stadighed med tanker om igen at gøre kommunerne større. Det er min opfattelse, at Holsted Kommune har styrke og størrelse til at varetage næsten alle kommunale opgaver. De få opgaver, som kræver større enheder løses på fortrinlig måde i et mellemkommunalt samarbejde. Ser vi på økonomien, er der absolut intet, der tyder på, at større kommuner har en højere effektivitet end de små. Jeg tror og håber derfor, at Holsted Kommune også vil bestå i fremtiden.

Bytinget ved rådhuset i 1983. (Foto Bruno Rosendahl)
Efter forslag fra rådhusets personaleklub rekonstruerede beskæftigelsesafdelingen i 1983 et byting eller landsbygrande i lighed med dem, der fandtes i 1700-tallets landsbyer. Bytinget har 15 sten svarende til antallet af byrådsmedlemmer, disse sten er hentet rundt omkring i kommunen i de gamle skoledistrikter, kommunen engang har været inddelt i. I forbindelse med indvielsen blev der plantet et træ i midten, skænket af den lokale "Plant et træ-komité".